

Ontwerp Begroting 2023

Meerjarenraming 2024 – 2026

Inhoudsopgave

1	Aanbieding.....	3
1.1	Inleiding.....	3
1.2	Leeswijzer	4
2	Programmaplan	5
2.1	Algemeen.....	5
2.2	Programma Toetsing en Vergunningverlening	5
2.2.1	Wat willen we bereiken?	5
2.2.2	Wat gaan we daarvoor doen?	5
2.2.3	Wat gaat dat kosten?	6
2.3	Programma Toezicht en Handhaving	8
2.3.1	Wat willen we bereiken?	8
2.3.2	Wat gaan we daarvoor doen?	9
2.3.3	Wat gaat dat kosten?	11
3	Paragrafen.....	12
3.1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	12
3.1.1	Weerstandscapaciteit	13
3.1.2	Risicoanalyse.....	13
3.1.3	Ratio.....	14
3.1.4	Kengetallen weerstandsvermogen en risicobeheer	14
3.2	Financiering	15
3.2.1	Kasgeldlimiet en de renterisiconorm	15
3.2.2	Schatkistbankieren	15
3.3	Bedrijfsvoering	15
3.3.1	Wat gaat dat kosten?	15
3.3.2	Organisatie.....	17
3.3.3	Personeel.....	17
3.3.4	Informatisering en automatisering	18
3.3.5	Informatiebeveiliging.....	18
3.3.6	Duurzaam inkopen.....	18
3.3.7	Wet Open Overheid (Woo)	19
3.4	Onderhoud kapitaalgoederen	19
4	Financiële begroting	21
4.1	Uitgangspunten.....	21
4.1.1	Begrotingsbeleid	21
4.1.2	Loon- en prijsontwikkeling	21
4.1.3	Output, voor- en nacalculatie.....	22
4.2	Overzicht van baten en lasten	23
4.3	Geprognosticeerde balans per ultimo van het jaar	25
5	Besluit Algemeen Bestuur	27
6	Bijlagen.....	29
6.1	Exploitatiebegroting	29
6.2	Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld	32
6.3	BBV-informatie.....	33
6.4	Werkvolume in uren en tariefgroepen 2023	35

1 Aanbieding

1.1 Inleiding

De Omgevingsdienst Haaglanden bestaat inmiddels 10 jaar en we hebben ons in die 10 jaar ontwikkeld tot een betrouwbare partner voor onze deelnemers. We werken samen met de provincie Zuid-Holland en de negen Haaglanden gemeenten aan een veilige en duurzame samenleving. Dat doen we onder andere door ons bedrijfsleven te voorzien van vergunningen, het afhandelen van meldingen en de naleving van die meldingen en vergunningen te controleren. Maar we doen meer; we houden toezicht op het grondwatergebruik voor energiesystemen, we beoordelen aanvragen of ze voldoen aan de Natuurwetgeving en we geven vergunningen af bij stikstofvraagstukken, zien toe op asbestsloopactiviteiten en nog veel meer.

Wat het uitvoeren van al deze taken kost vindt u in deze begroting. We doen dat kostenbewust en met een realistische kijk op onze taken. We zien ook een tendens dat gemeenten meer beroep op ons doen. Dat komt onder andere door de invoering van de Omgevingswet maar zeker ook omdat we waardevolle kennis en informatie bezitten. Het is aan ons om die kennis en informatie meer toegankelijk te maken zodat die breed benut kan worden. Dat past ook in de Wet Open Overheid en in ons streven om onze partners te ondersteunen.

Het VTH-stelsel is volop in ontwikkeling en dat vraagt van ons dat we daar op inspelen. Er wordt van ons verlangd dat we transparanter worden en dat onze resultaten meer zichtbaar worden en dat we meer informatie kunnen leveren over onze inspanningen. Er is een landelijke tendens ingezet met een vraag naar versterking van het gehele VTH-stelsel. Dat vraagt om meer dan er nu gebeurt.

Deze ontwikkelingen en ambities vragen veel van alle partijen. Het is de vraag of daarvoor voldoende personeel en middelen beschikbaar zijn. Het is aan de deelnemers daar het goede gesprek over te voeren en daarvoor keuzes te maken. De Omgevingsdienst Haaglanden staat u graag met raad en daad ter zijde om die keuzes te maken omdat we ook zien dat de krapte aan budget voor onze deelnemers hen de komende jaren voor uitdagingen stellen.

Christiaan van der Kamp
Directeur Omgevingsdienst Haaglanden

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat het programmaplan met de doelstellingen en voornemens van de ODH per programma. Daarin is de beantwoording van de drie W-vragen opgenomen: 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we daarvoor doen?' en 'Wat mag het kosten?'. De verplichte paragrafen zijn beschreven in hoofdstuk 3, waarna in hoofdstuk 4 de financiële begroting (met uitgangspunten) staat opgenomen. Het besluit tot vaststelling van de begroting 2023 door het Algemeen Bestuur is opgenomen in hoofdstuk 5. De bijlagen staan in hoofdstuk 6.

2 Programmaplan

2.1 Algemeen

De ODH voert als omgevingsdienst voor de provincie Zuid-Holland en de negen Haaglandengemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer een overeengekomen takenpakket uit. Hierbij geldt dat de gemeenten en de provincie verantwoordelijk zijn voor de beleidsvorming. Zij doen dat aan de hand van landelijke kaders, landelijke regelgeving en aanwezige eigen beleidsruimte. De eigen beleidsruimte wordt ingevuld aan de hand van gemeentelijke en provinciale bestuurlijke ambities. Het totaal aan landelijke en eigen regelgeving wordt vertaald in vastgestelde beleidskaders. Grotendeels zijn deze beleidskaders in regionaal verband in afstemming met de ODH geharmoniseerd. De uitvoering van deze beleidskaders is voor een deel belegd bij de ODH. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage te leveren aan een constante en eenduidige uitvoering van VTH-taken in onze regio.

Uitvoering van de taken geschiedt in 2023 op basis van output, waarbij het werkpakket en de begroting hiervan wordt opgebouwd uit de te verrichten diensten en producten met bijbehorende productprijzen. Deze wijze van begroten sluit aan bij de zaakgerichte organisatie van de taakuitvoering binnen de ODH.

Het jaar 2023 is het jaar waarin verwacht mag worden dat de Omgevingswet (Ow) is ingevoerd. De precieze datum wordt lopende 2022 nog bepaald. Alhoewel de contouren van de Ow en de impact ervan steeds meer zichtbaar worden, is een deel van deze wet en de daarbij behorende instrumenten nog in ontwikkeling. De ODH is in 2021 gestart met het in beeld brengen van de impact op de taakuitvoering van de ODH en de vertaling naar concrete taken en producten. Deze implementatie zal volgens planning in 2022 worden afgerond. In ogenschouw dient te worden genomen dat het geen volledige en volkomen invoering ineens betreft, maar een gefaseerde uitwerking en invoering in 2023 en de jaren die daarop volgen. Deze begroting voorziet nog niet in een vertaling naar taken en producten. De begroting 2023 wordt later in 2022 vertaald naar concrete taken en producten en ter bestuurlijke goedkeuring voorgelegd.

2.2 Programma Toetsing en Vergunningverlening

2.2.1 Wat willen we bereiken?

Voorafgaand aan diverse handelingen in de leefomgeving zijn initiatiefnemers (provincie, gemeenten, andere overheden en derden) op basis van regelgeving verplicht om na te gaan of deze handelingen binnen de geldende regels zijn toegestaan. Zo nodig dient het bevoegd gezag (provincie, gemeenten) hiervoor toestemming te verlenen (in de vorm van een toestemming, vergunning, ontheffing of andere vorm van beschikking). Behalve het verlenen van toestemmingen voor allerlei handelingen worden ook plannen, onderzoeken en andere soorten van rapportages aan de ODH ter toetsing aangeboden.

De ODH zet zich in om de uitvoering van de toetsing en vergunningverlening gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving op een efficiënte en professionele wijze te verzorgen, waarbij naast oog voor de inhoud er zeker oog is voor de specifieke omstandigheden en context waarbinnen handelingen plaatsvinden. Daarnaast draagt de ODH bij aan de verdere vormgeving en uitwerking van aspecten die verbonden zijn aan de Omgevingswet. Verder delen we graag onze kennis aan onze deelnemers zodat zij hun beleid tijdig kunnen bijstellen. We merken dat er bij verschillende gemeenten behoefte is om meer met ons de samenwerking te zoeken.

2.2.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Het programma Toetsing en Vergunningverlening (T&V) richt zich op de behandeling van meldingen, toetsingen, vergunningen en beschikkingen die volgen uit de taken die bij de ODH zijn neergelegd.

Een belangrijke pijler wordt gevormd door werkzaamheden gericht op inrichtingen in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Wet milieubeheer (Wm). Verder betreft het de uitvoering van wettelijke taken (toetsing en beschikking) op het gebied van bodem, groen, grondwater, ontgronding, geluid, lucht en externe veiligheid, zowel als eigenstandige taken en als onderdeel van de Wm, Wabo of andere procedures. De taken op groen, grondwater en ontgrondingen voert de ODH geclusterd uit voor het gehele grondgebied van Zuid-Holland. Tot het programma behoort ook het (geluid)beheer van

gezoneerde industrieterreinen, het bijhouden van diverse milieudata (bodem, milieu) en het beoordelen van aanvragen aangaande Warmte Koude Opslag (WKO). Verder voert de ODH voor de provincie werkzaamheden uit ten behoeve van het bodemsaneringsprogramma (inclusief uitvoering nazorg en bodemconvenant) en de programmatische aanpak van externe veiligheid, alsmede voor een beperkt aantal gemeenten werkzaamheden ten behoeve van de programmatische sanering van geluidknelpunten. Verder voert de ODH voor enkele deelnemers adviserende en toetsende taken uit op het gebied van geluid bij festiviteiten, evenementen en nachtelijke werkzaamheden en brengt daarbij haar deskundigheid op het vlak van akoestiek in. Onderdeel van het takenpakket is het beoordelen van onderzoeken gericht op het verwijderen en saneren van asbest uit de leefomgeving.

Voor een aantal deelnemers voert ODH adviserende en toetsende taken uit op het vlak van milieu en RO, waarbij vroegtijdig in een ruimtelijk ontwikkelproces gekeken wordt naar de effecten van bepaalde ontwikkelingen op de leefomgeving en vice versa. Door deze aspecten vroegtijdig aan elkaar te verbinden kan de kans op knelpunten in een later stadium worden verkleind of zelfs worden voorkomen. Zeker als er veel milieu aspecten een rol spelen en de vraagstukken complex zijn, kan de ODH van meerwaarde zijn omdat zij veel vakgebieden beheerst en gewend is om vraagstukken multidisciplinair te benaderen. Deze vroegtijdige inzet van de brede deskundigheid van de ODH in ruimtelijke vraagstukken sluit goed aan toekomstige activiteiten in het kader van de Omgevingswet.

Bundeling van alle meldingen, toetsingen en vergunningen c.q. beschikkingen komt voort uit de nauwe verwevenheid van de afzonderlijke (deel)procedures binnen de Wabo en in het licht van de ontwikkelingen in het omgevingsrecht. De ODH heeft algemene en specifieke kennis om de werkzaamheden eigenstandig uit te voeren. De kennis en expertise die voor de taakuitvoering beschikbaar is, kan door opdrachtgevers worden ingezet bij de vorming of uitvoering van hun beleidsprogramma's of ter ondersteuning van bijvoorbeeld planontwikkeling of Milieueffectrapportage (MER) procedures. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Adviestaken op het gebied van Milieu en RO. Advisering over milieuaspecten in ruimtelijke plannen (structuurvisies, bestemmingsplannen en projectbesluiten) en duurzame gebiedsontwikkeling.
- Uitvoeren van diverse overige programmataken, zoals het programma luchtkwaliteit, het programma leren voor duurzaamheid, het programma databeheer etc.
- (Mogelijke) eenmalige adviesopdrachten of inzet van specifieke expertise op verzoek van één van de deelnemers op het gebied van o.a. milieubeheer, bodem, groen, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. In toenemende mate wordt de expertise van de ODH ingezet ter ondersteuning van de beleidsontwikkeling door afzonderlijke deelnemers. Te denken valt aan de beleidsvelden geur, horeca en/of evenementen.
- Ondersteunen van gemeenten in de voorbereiding en aanpak van asbest gerelateerde vraagstukken of inzet van specifieke expertise bij een eventuele programmatische aanpak van de asbestverwijdering.
- Procescoördinatie, zoals de bevoegd gezag rol MER.

In de begroting is voorzien in een budget voor een eventuele verdere voorbereiding, uitwerking en implementatie van uitvoeringstaken die verbonden zijn aan de Ow. Ingeval specifieke activiteiten of werkzaamheden gewenst zijn zullen hierover ook specifieke afspraken gemaakt worden.

2.2.3 Wat gaat dat kosten?

Toetsing en Vergunningverlening	Realisatie 2021	Primitieve begroting 2022	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenbegroting		
					2024	2025	2026
1 Personeel	8.763.379	7.702.400	8.462.800	7.812.300	7.992.000	8.175.800	8.363.900
2 Overige kosten	197.973	371.500	372.500	378.500	385.800	393.100	400.500
3 Additionele werken	275.447	0	781.300	0	0	0	0
Totaal programmalasten	9.236.799	8.073.900	9.616.600	8.190.800	8.377.800	8.568.900	8.764.400
4 Overhead	5.575.525	5.211.900	5.608.000	5.346.000	5.461.000	5.578.400	5.698.300
Totaal programmalasten incl. overhead	14.812.324	13.285.800	15.224.600	13.536.800	13.838.800	14.147.300	14.462.700

Lasten

1. Personeel

De post personeel bevat de salariskosten die rechtstreeks aan het programma T&V zijn toegerekend.

2. Overige kosten

De overige kosten bestaan uit de direct aan het programma T&V toegerekende leveringen en diensten (zoals de kosten van het abonnement Databank Flora- en Fauna, publicatiekosten, kosten van onderzoek en bezwaar- en beroep).

3. Additionele projecten

In de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met additionele werken. Nieuwe additionele werken worden via een administratieve wijziging geraamd (en gemeld via de Voorjaarsnota, Najaarsnota en Jaarrekening).

4. Overhead

De overhead (bestaande uit de indirecte kosten van de programma's en de kosten die niet rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de programma's zoals personele overhead, kapitaallasten, huisvesting etc.) wordt verdeeld op basis van de direct aan de programma's toe te rekenen fte's op begrotingsbasis. Van het totaal aantal productieve fte's van 174,75 fte wordt op begrotingsbasis 90,67 fte toegerekend aan het programma T&V. In paragraaf 3.3.1 is een specificatie opgenomen van de overhead.

2.3 Programma Toezicht en Handhaving

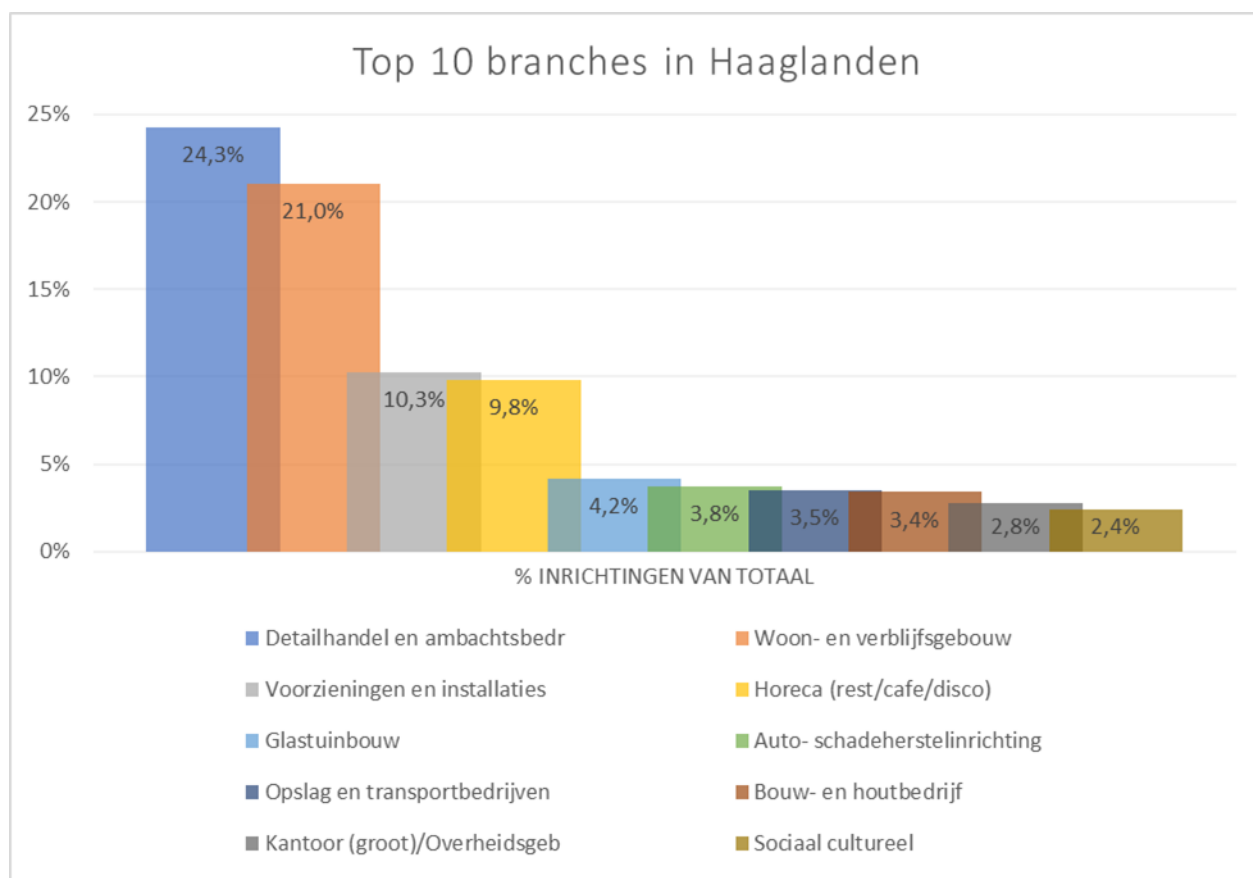
2.3.1 Wat willen we bereiken?

De combinatie van ruim 30.000 milieu-inrichtingen en ruim 1 miljoen inwoners in het dichtstbevolkte gebied van Nederland vraagt continu om aandacht voor het voorkomen en waar mogelijk terugdringen van milieu- en veiligheidsrisico's.

Het programma Toezicht en Handhaving (T&H) richt zich op adequaat risico gestuurd toezicht, het behandelen van overlastmeldingen en waar nodig handhavend optreden bij bedrijven, instellingen en personen die zich niet houden aan de milieuwet- en regelgeving. Dit laatste is conform de bestuurlijke vastgestelde nalevingsstrategie. Het gaat daarbij zowel om het administratieve en fysieke toezicht en de handhaving op alle bij de ODH ondergebrachte regelgeving, zoals het toezicht op de milieubelastende activiteiten, asbestsanering, bodemsanering, grondstromen, grondwateronttrekkingen, ontgroningen en duurzaamheid.

In 2023 heeft de huidige milieuwet- en regelgeving plaats gemaakt voor de Omgevingswet. De uitvoering van het programma Toezicht en Handhaving zal overeenkomstig de uitgangspunten van de Omgevingswet plaats vinden. Met de komst van de Omgevingswet is de essentie van toezicht en handhaving niet veranderd. Wel is de grondslag waarop handhaving plaats kan vinden veranderd, alsmede de in te zetten instrumenten (maatwerkbesluit en handhaven op basis van de specifieke zorgplicht).

Naast het risico gestuurd uitvoeren van toezicht richt het programma zich tevens op het bevorderen van de naleving van milieuwet- en regelgeving, conform de bestuurlijk vastgestelde preventiestrategie.

Uitvoering van de taken in 2023 is op basis van output, waarbij het werkpakket en de bijbehorende begroting wordt opgebouwd uit de te verrichten diensten en producten met bijbehorende productprijzen. Deze wijze van begroten sluit aan bij de zaakgerichte organisatie van de taakuitvoering van de ODH.

2.3.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Voor het programma geldt dat de werkzaamheden grotendeels te plannen zijn en voor een kleiner deel vraag gestuurd zijn en afhankelijk van klachten, incidenten of aanvragen. Dat betekent dat bij het toedelen van de capaciteit tussen verschillende taakvelden getracht is rekening te houden met een vaste inzet van capaciteit en een flexibele inzet.

In het Besluit Omgevingsrecht is opgenomen dat het handhavingsbeleid van een gemeente gebaseerd moet zijn op een analyse van de problemen die zich naar het oordeel van het bestuursorgaan kunnen voordoen met betrekking tot de naleving. Ook dient het handhavingsbeleid inzicht te geven in de prioriteitenstelling met betrekking tot de uitvoering van de voorgenomen activiteiten. Omdat de taken worden uitgevoerd door de ODH is een regionale probleemanalyse en prioriteitenstelling 2021-2024 gemaakt, die door de gemeenten is vastgesteld. De probleemanalyse en prioriteitenstelling legt een regionaal uitvoeringskader vast waarbij ook ruimte is voor lokale en landelijke prioriteiten. Met de probleemanalyse wordt dus een risico gerichte inzet van de beschikbare capaciteit gerealiseerd, waarbij het de bedoeling is dat dezelfde soort bedrijven in de hele regio onderworpen worden aan hetzelfde toezichtregime. Daarnaast worden de opgestelde startbrieven beschouwd als uitgangspunt en input voor de lokale prioriteiten.

Stappen risicomethodiek Wm toezicht

1. Complexe bedrijven	• Bedrijven met buitengewoon milieubezwarende/risicovolle bedrijfsactiviteiten • Interne en gemeentelijke inbreng • Aanpak: Reguliere wm controles
2. Basisniveau integraal toezicht	• toezicht per activiteitgroep • Categorie 2 en 3 bedrijven die het langst niet zijn gecontroleerd • Aanpak: Reguliere wm controles
3. Integraal toezicht door prioritering	• Potentiële calamiteit milieu per activiteitgroep geeft risicoscore • Tweejaarlijks naleefgedrag van de activiteitgroep • Aanpak: Reguliere wm controles
4. Thematisch en projectgericht toezicht o.b.v. data-analyse	• Onderwerpen waar gericht naar wordt gekeken: type overtreding, gedrag ondernemers, specifieke kenmerken of verplichtingen, duurzaamheid • Per onderdeel een geschikte aanpak (o.a. preventie)
5. Bestuurlijke en maatschappelijke prioriteiten	• Specifieke onderwerpen waar extra inzet gewenst is door gemeenten • Bijvoorbeeld bij veranderde wetgeving, gebiedsveranderingen, veranderingen in het veld, lokale prioriteiten en het behalen van milieu doelen

Behoudens het bezoeken van bedrijven conform de risicomethodiek of naar aanleiding van klachten, vindt ook toezicht plaats op werken. Te denken valt aan bodemsaneringen en mobiel puinbreken. Ook ketentoezicht (het volgen van asbest, grond- en afvalstromen) en het toezicht op WKO's zijn taken van de ODH.

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS)

De afgelopen jaren is er steeds meer inzicht gekomen in de schadelijkheid van de (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen, de zogenaamde (p)ZZS. Met de nieuwe inzichten over de gevaarzetting van ZZS, staat het onderwerp hoog op de politieke en maatschappelijke agenda en vindt de ODH het noodzakelijk om de aanpak hoog te prioriteren en strak te organiseren. In 2022 heeft de ODH de aanpak van ZZS ingebed in bestaande kennisstructuren, systemen en werkplannen. Toezichthouders en vergunningverleners zijn opgeleid en er is een heldere visie met uitvoeringsprogramma over de omgang met (p)ZZS vanuit onze VTH-taakuitvoering.

In 2023 wordt dit uitvoeringsprogramma verder uitgerold in onze taakuitvoering.

Bodem

Met de komst van de Omgevingswet is het bevoegd gezag voor bodemsaneringen gewijzigd. Onder de Omgevingswet zijn alle individuele gemeenten bevoegd gezag, dat waren onder de Wet bodembescherming de provincies en 29 grotere gemeenten. Het bodembeschermingsrecht is met de komst van de Omgevingswet ingrijpend gewijzigd. Waar voorheen de Wet bodembescherming de weg wees hoe om te gaan met bodemverontreiniging, wordt dit onder de Omgevingswet vooral bepaald door de gemeenten. De (gewenste) kwaliteit van de bodem wordt door gemeenten in samenhang met andere aspecten van de leefomgeving en de daarbij benodigde bodemkwaliteit vastgesteld.

Asbest

Met de wijziging Besluit Omgevingsrecht per 1 juli 2017 is de bedrijfsmatige sanering en verwijdering van asbest en de ketenbenadering op het gebied van toezicht en handhaving onderdeel uit gaan maken van het basistakenpakket dat door de ODH wordt uitgevoerd. Het Algemeen Bestuur heeft in 2020 besloten dat de asbest taakuitvoering door de deelnemers dient te worden overgedragen. Per 2021 voert de ODH deze taak voor alle gemeenten uit. Dit gebeurt conform het vastgestelde gemeentelijke uitvoeringsbeleid tenzij gemeenten aan een intensivering van de uitvoering de voorkeur hebben gegeven.

Overlast

Onderdeel van dit programma is ook de behandeling van overlastmeldingen die verbonden zijn aan de bij de ODH ondergebrachte wettelijke taakuitvoering. Inwoners kunnen bij de ODH terecht met meldingen en milieuklachten over bedrijven. Milieuklachten gaan bijvoorbeeld over geluid, geur, bodem- of luchtverontreiniging. De ODH controleert dan of het bedrijf zich aan de milieuregels houdt. De meeste klachten gaan over geluidhinder. Aanpak van geluidsoverlast van de horeca vormt een groot onderdeel van het werkpakket in 2023.

Naast overlast wordt ook toezicht uitgevoerd naar aanleiding van meldingen ongewoon voorval c.q. naar aanleiding van incidenten en calamiteiten. De ODH werkt hierin nauw samen met ketenpartners zoals brandweer, gemeente en GGD. De deelname aan de crisisorganisatie van de opdracht gevende organisaties maakt ook deel uit van het programma.

Duurzaamheid

Duurzame ontwikkeling is een integrale opgave voor de regio Haaglanden. Uitgangspunt is om gemeenten en provincie te ondersteunen bij het behalen van duurzame doelen. Te denken valt aan thema's die lokale grenzen overschrijden zoals milieurendement (energie en grondstoffen) en milieudruk (op klimaat en kwaliteit lucht, water en bodem). Een gezonde leefomgeving draagt bij aan een aantrekkelijke vestigings- en verblijfsregio. Verder zouden duurzaamheidsambities niet belemmerd mogen worden door wet- en regelgeving. De ODH biedt ondersteuning middels projecten in haar bestuurlijk vastgestelde programma Duurzaamheid. Dit programma betreft een zogenaamd cafetariamodel van concrete initiatieven en activiteiten die zich kenmerken door een logische en synergetische meerwaarde.

Naast het Programma Duurzaamheid is in deze begroting een aantal wettelijke taken op het gebied van duurzaamheid standaard opgenomen in de begroting:

- a. Toezicht op de informatie- en energiebesparingsplicht als standaard onderdeel van de reguliere integrale controles voor zover de ODH hiervoor mandaat heeft. De informatie- en energiebesparingsplicht geldt voor bedrijven en instellingen die meer dan 50.000 kWh elektriciteit en of meer dan 25.000 m³ aardgas verbruiken. Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor toezicht op en handhaving van de wettelijke energiebesparingsplicht én informatieplicht; de informatie wordt gebruikt om prioriteiten te stellen en te bepalen op welke wijze toezicht en handhaving moet plaatsvinden;
- b. Deelcontrole duurzaamheid: in 2023 zullen de geplande deelcontroles duurzaamheid bestaan uit het inventariseren van energieverbruik, te treffen verplichte maatregelen (besparingspotentieel) en advisering over overige duurzaamheidsmaatregelen. Duurzaamheidscontroles nemen in vergelijking met reguliere controles meer tijd in beslag en ze bestaan uit de volgende elementen: fysieke controle, administratieve ondersteuning, beoordeling rapportages en plannen van aanpak en handhaving. Tevens vindt er monitoring van de voortgang op het gebied van duurzaamheid (energie en vervoersmanagement) bij de bezochte bedrijven plaats. Daarbij kan het mogelijk nodig zijn dat vergunningen op de energieparagraaf moeten worden aangepast;

- c. Het beoordelen van nieuwe meldingen informatieplicht. Nieuwe bedrijven en instellingen met een hoog energieverbruik dienen zich te melden bij het e-loket van de RvO. Deze meldingen worden beoordeeld door de ODH en naar aanleiding van de aangeleverde informatie wordt besloten welke bedrijven/instellingen gecontroleerd gaan worden op de energiebesparingsplicht. In 2023 moeten alle inrichtingen die onder informatieplicht vallen wederom een melding informatieplicht indienen (2e ronde) ook deze rapportages moeten in toekomst beoordeeld worden gebruik makend van de eerdere meldingsinformatie.

2.3.3 Wat gaat dat kosten?

Toezicht en Handhaving	Realisatie 2021	Primitieve begroting 2022	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenbegroting		
					2024	2025	2026
1 Personeel	6.818.919	6.814.300	6.816.700	6.844.200	7.001.600	7.162.700	7.327.500
2 Overige kosten	44.120	189.900	190.900	193.500	197.100	200.800	204.600
3 Additionele werken	44.114	0	56.700	0	0	0	0
Totaal programmalasten	6.907.153	7.004.200	7.064.300	7.037.700	7.198.700	7.363.500	7.532.100
4 Overhead	4.647.720	4.852.300	4.879.700	4.957.400	5.064.000	5.173.000	5.284.200
Totaal programmalasten incl. overhead	11.554.873	11.856.500	11.944.000	11.995.100	12.262.700	12.536.500	12.816.300

Lasten

1. Personeel

De post personeel bevat de salariskosten die rechtstreeks aan het programma T&H zijn toegerekend.

2. Overige kosten

De overige kosten bestaan uit de direct aan het programma T&H toegerekende leveringen en diensten (zoals de kosten van werkmateriaal en -kleding, kosten van onderzoek en bezwaar- en beroep).

3. Additionele projecten

In de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met additionele werken. Nieuwe additionele werken worden via een administratieve wijziging geraamd (en gemeld via de Voorjaarsnota, Najaarsnota en Jaarrekening).

4. Overhead

De overhead (bestaande uit de indirecte kosten van de programma's en de kosten die niet rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de programma's zoals personele overhead, kapitaallasten, huisvesting etc.) wordt verdeeld op basis van de direct aan de programma's toe te rekenen fte's op begrotingsbasis. Van het totaal aantal productieve fte's van 174,75 fte wordt op begrotingsbasis 84,08 fte toegerekend aan het programma T&H. In paragraaf 3.3.1 is een specificatie opgenomen van de overhead.

3 Paragrafen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn zeven verplichte paragrafen opgenomen voor provincies, gemeenten en hun gemeenschappelijke regelingen. Deze zijn niet allemaal relevant voor de ODH. Om die reden zijn de paragrafen lokale heffingen, grondbeleid en verbonden partijen niet opgenomen.

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie in welke mate de ODH in staat is onvoorziene tegenvallers op te vangen. Inzicht in het weerstandsvermogen van de ODH is belangrijk om de continuïteit van de organisatie te kunnen garanderen. Het weerstandsvermogen kan worden bepaald als het risicoprofiel bekend is. Het risicoprofiel omvat alle onderkende risico's voor de dienst, waarbij per risico de mate van beheersing is vastgesteld om inzicht te verkrijgen in hoeverre een risico daadwerkelijk kan optreden. Vervolgens kan een relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen (de benodigde weerstandscapaciteit) en de middelen en mogelijkheden die de dienst beschikbaar heeft om niet begrote, substantiële kosten financieel op korte termijn af te kunnen dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit).

In het Algemeen Bestuur (AB) van 24 november 2021 is de 'Integrale nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing, reserves en voorzieningen ODH 2021' vastgesteld. Hierin zijn de volgende beleidsuitgangspunten opgenomen:

1. Voor het identificeren en beheersen van de risico's wordt binnen de ODH gebruik gemaakt van de softwaretool NARIS, gebaseerd op het model Integraal risicomanagement van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement. Bij de beoordeling van de risico's worden uitsluitend de risico's betrokken die van belang zijn voor de continuïteit van de bedrijfsprocessen van de ODH.
2. Het weerstandsvermogen wordt berekend door de weerstandscapaciteit te delen door de financiële omvang van de in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen risico's, waarbij de ODH streeft naar een weerstandratio van tussen de 1,0 en 1,4.
3. Bij de kwantificering van de risico's worden uitsluitend de risico's betrokken die van belang zijn voor de continuïteit van de bedrijfsprocessen van de ODH. De maximumomvang van de weerstandscapaciteit is bepaald op maximaal 5% van de bij de begroting geraamde structurele exploitatielasten.
4. Bijstelling van het risicoprofiel via de paragraaf Weerstandsvermogen vindt plaats bij de jaarrekening en begroting, waarbij voor de kwantificering van de risico's een ondergrens wordt gehanteerd van € 50.000.
5. De Nota activeren, waarderen en afschrijven wordt elke 5 jaar geactualiseerd. De nota blijft geldig tot een nieuwe nota is vastgesteld.

Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Voor de bepaling of de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de (gekwantificeerde) risico's af te dekken, wordt gebruik gemaakt van een tabel die landelijk¹ wordt gehanteerd. Hierin wordt een gradatie aangegeven van 'ruim onvoldoende' tot 'uitstekend' (tabel 1).

Tabel 1 Richtlijnen weerstandscapaciteit

Betekenis ratio	Ratio weerstandscapaciteit
Uitstekend	$> 2,0$
Ruim voldoende	$1,4 < x < 2,0$
Voldoende	$1,0 < x < 1,4$
Matig	$0,8 < x < 1,0$
Onvoldoende	$0,6 < x < 0,8$
Ruim onvoldoende	$< 0,6$

¹ Dit is de meest gebruikte kwantitatieve waarderingsmethode die is ontwikkeld door Nederland Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente.

3.1.1 Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van de ODH bestaat uit de Algemene reserve (AR) en de post onvoorzien. Voorzieningen behoren niet tot de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit (inclusief de post onvoorzien) bedraagt € 1.304.500. De incidentele weerstandscapaciteit bedraagt € 1.257.100 (tabel 2).

Tabel 2 Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit	Stand 1-1-2023
Algemene Reserve	1.257.085
Onvoorzien (structureel)	47.400
Totaal weerstandscapaciteit	1.304.485

3.1.2 Risicoanalyse

Voor het identificeren en beheersen van de risico's wordt binnen de ODH gebruik gemaakt van de softwaretool NARIS, gebaseerd op het model Integraal risicomanagement van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement. De uitgevoerde risico-inventarisatie inclusief kwantificering vormt de basis voor het bepalen van het gewenste weerstandsvermogen. De in NARIS uitgevoerde risicosimulatie levert de volgende tabel met de bij de zekerheidspercentages behorende bedragen voor het benodigde weerstandsvermogen op:

Tabel 3 Risicosimulatie weerstandsvermogen

Zekerheids-percentage	Bedrag
10%	95.684
25%	256.617
50%	494.820
75%	832.491
80%	945.795
90%	1.314.246
95%	1.620.052
99%	2.120.012

Uitgaande van het door het NAR geadviseerde zekerheidspercentage van 90% wordt het gewenste weerstandsvermogen op basis van deze risico-inventarisatie bepaald op afgerond € 1.314.200.

Uit de inventarisatie zijn in totaal 99 risico's in beeld gebracht. In onderstaand overzicht (tabel 4) zijn de top-10 risico's opgenomen met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit (83% van het totaal benodigde weerstandsvermogen). In de tabel zijn eveneens de beheersmaatregelen weergegeven.

Tabel 4 Risicoprofiel

Nr.	Risico-oorzaak	Risicogebeurtenis		Financiële gevolgen	Beheersmaatregel	Kans	Financieel risico maximum	Benodigde weerstandscapaciteit
1	Hacking of gijzeling van systemen	Technisch	Gijzeling	Kosten van herstel data, herstel systemen etc., verlies aan productie, imagoschade	Audits ivk beveiligingsbeleid	20%	1.500.000	270.000
2	Arbeidsmarktontwikkelingen en het niet kunnen vervullen van vacatures met de juiste kennis en competenties, duurdere inhuur	Organisatorisch/HR	Krapte op de arbeidsmarkt, onvoldoende aanwas vaklieden en aanwas vanuit vakopleidingen, hoog verloop	Hoge werkdruk, onvoldoende kwaliteit, imagoschade	Uitvoering strategisch personeelsbeleid	50%	500.000	225.000
3	Invoering Omgevingswet zorgt voor meer werk (in uitvoering) dan voorzien	Organisatorisch/HR	Onvoldoende capaciteit, besluitvorming invoering	Oplopende kosten, grotere werkdruk op organisatie (o.a. invoering DSO)	Extra inhuur ICT-specialisten	40%	500.000	180.000
4	Informatiehuishouding niet op orde (niet kunnen beschikken over de juiste data in de processen)	Technisch	Onvoldoende capaciteit, complexiteit dossiervorming en dossiers niet op orde	Onjuiste informatie, stagnatie in productieproces	Extra incidenteel budget digitalisering dossiers	30%	500.000	135.000
5	Uitval medewerkers (burnout, ziekteverzuim)	Organisatorisch/HR	Hoge werkdruk, vergrijzing	Productieverlies	Uitvoering strategisch personeelsbeleid en ziekteverzuimbeleid	60%	200.000	108.000
6	Fluctuatie (afname) van gevraagde productie door deelnemers (bezuinigingen)	Organisatorisch/HR	Bezuinigingen door deelnemers, aanpassing beleidsprioriteiten	Lagere bijdrage met als gevolg bezuinigingen op capaciteit	Instellen van voorziening voor afvloeiing personeel uit uittredingsvergoeding deelnemers	10%	1.000.000	90.000
7	Incidenten tijdens uitvoering (ongeval, asbest) waarvoor verzekering onvoldoende dekking	HR	Onvoldoende volgen van instructies, ontbreken adequate toezichtveiligheidsinstructies	Personele kosten, juridische kosten, imagoschade	Organiseren rampenoefeningen	20%	250.000	45.000
8	Afbreuk imago ODH na optreden bij calamiteit of bestuurlijk gevoelige zaak	Organisatorisch	Onvoldoende kennis en kunde in het omgaan met dergelijke calamiteiten	Negatieve beoordeling optreden ODH, schadeclaims, imagoschade	Communicatie	40%	100.000	36.000
9	Datalek, schending privacywetgeving	Organisatorisch	Onvoldoende instructie en informatie	Boete, herstelkosten, imagoschade	Communicatie over hacking etc, beveiligingssoftware	5%	150.000	6.800
10	Ketenaansprakelijkheid bij inhuur ZZP-ers	Organisatorisch	Externe inhuur	Extra personeelslasten	Voldoen aan wet- en regelgeving	1%	100.000	900
11	Overige 89 risico's	-	-	-	-	-	-	217.500
								1.314.200

3.1.3 Ratio

De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (exclusief de post onvoorzien) en de benodigde weerstandscapaciteit wordt weergegeven in een ratio. Deze bedraagt in 2023 op basis van het risicoprofiel € 1.257.100 / € 1.314.200 = 0,96.

Op basis van risicoprofiel kan het weerstandsvermogen als 'matig' worden beoordeeld (tabel 1).

De incidentele weerstandscapaciteit is € 57.100 lager dan op basis van het risicoprofiel (tabel 5) nodig is en € 28.900 boven het maximum van de begrote structurele exploitatielasten (5% van € 25.720.100 is € 1.286.100).

3.1.4 Kengetallen weerstandsvermogen en risicobeheer

Tabel 5 Kengetallen weerstandsvermogen en risicobeheer

Kengetallen	Verloop van de kengetallen				
	Realisatie 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto schuldquote	-3,9%	-2,4%	-3,4%	-4,2%	-4,9%
Solvabiliteitsratio	8,5%	6,7%	6,6%	6,6%	6,5%
Structurele exploitatieruimte	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

De netto schuldquote² geeft de verhouding weer van de vlottende activa minus de vlottende passiva ten opzichte van het saldo van de baten, exclusief mutaties reserves. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de ODH ten opzichte van de eigen middelen.

De solvabiliteitsratio³ geeft de verhouding weer van het eigen vermogen ten opzichte van de totale passiva en geeft aan in welke mate de ODH het eigen vermogen kan inzetten voor de dekking van de schulden (in hoeverre is de ODH in staat aan haar financiële verplichtingen te voldoen).

De structurele exploitatieruimte geeft de verhouding weer van de structurele lasten en baten ten opzichte van het saldo van de baten.

In bijlage 6.2 is een berekening van de ratio's opgenomen.

² Een negatieve netto schuldquote houdt in er geen schulden zijn.

³ De ODH heeft in 2023 een solvabiliteitsratio van 6,7. De groei van het incidentele weerstandsvermogen (Algemene reserve) is beperkt tot een maximum van 5% van de geraamde structurele lasten. De stijging van de ratio met 1,7% is een gevolg van het instellen in 2022 van een bestemmingsreserve eigen risicodragerschap WW, ZW en WGA.

3.2 Financiering

Volgens de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO), is elke gemeenschappelijke regeling verplicht om een financieringsparagraaf in haar begroting en jaarrekening op te nemen. Daarin worden de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot de kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de renterisiconorm, de verwachte toe- of afname van geldleningen of uitzettingen en het verdere beleid ten aanzien van treasury. Deze paragraaf Financiering bevat in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille.

3.2.1 Kasgeldlimiet en de renterisiconorm

De kasgeldlimiet geeft aan in welke mate in de financiering van investeringen mag worden voorzien in de vorm van kortlopende middelen. Volgens de Wet FIDO bedraagt de kasgeldlimiet 8,5% van het totaal van de (primitieve) begroting en dat is voor 2023 € 2,186 miljoen.

Er is een treasurywet opgesteld voor de omgang met liquide middelen. Hiervoor is met de Bank Nederlandse Gemeenten een overeenkomst gesloten. Er wordt alleen geleend voor kapitaaluitgaven die de reguliere bedrijfsvoering betreffen, dit zullen naar het huidige beeld met name ICT-investeringen zijn. In het treasurywet is tevens aangegeven dat voor financieringsdoeleinden het gebruik van derivaten niet is toegestaan.

3.2.2 Schatkistbankieren

Met ingang van 16 december 2013 is de wet Schatkistbankieren voor decentrale overheden in werking getreden. Deelname van de decentrale overheden aan schatkistbankieren draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden gezamenlijk). Iedere euro die decentrale overheden aanhouden in de schatkist, vermindert de externe financieringsbehoefte van het Rijk.

3.3 Bedrijfsvoering

De afdeling Bedrijfsvoering ondersteunt de uitvoering van de milieuprogramma's. Het welslagen van deze programma's is mede afhankelijk van de doelmatigheid, transparantie en kwaliteit van de bedrijfsvoering. De externe dienstverlening is gebaat bij een goede interne bedrijfsvoering. De paragraaf bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de realisatie van de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

De kosten van de ondersteunende activiteiten, hierna te noemen overhead, worden op één centrale plaats in de begroting vermeld.

3.3.1 Wat gaat dat kosten?

Overhead	Realisatie 2021	Primitieve begroting 2022	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenbegroting		
					2024	2025	2026
1 Personeel	7.262.153	6.806.300	6.940.900	7.014.000	7.172.700	7.335.500	7.502.000
2 Kapitaallasten	670.827	599.800	599.800	611.300	622.900	634.800	646.800
3 Overige kosten	2.290.265	2.611.600	2.900.500	2.630.700	2.681.100	2.731.900	2.783.600
4 Additionele werken	0	0	0	0	0	0	0
5 Onvoorzien	0	46.500	46.500	47.400	48.300	49.200	50.100
Totaal overhead	10.223.245	10.064.200	10.487.700	10.303.400	10.525.000	10.751.400	10.982.500

1. Personeel

De kosten van personeel bestaan uit de volgende kosten:

• Kosten van personeel – salarissen	€ 4.931.800
• Kosten van personeel – inhuur derden	€ 170.900
• Kosten van personeel – inhuur derden ICT (specialistische inhuur)	€ 472.500
• Kosten van personeel – inkoop diensten ICT (beheer ICT)	€ 435.100
• Kosten van personeel – opleidingskosten	€ 475.400
• Kosten van personeel – algemene personeelskosten	€ 528.300
Totaal personeel	€ 7.014.000

2. Kapitaallasten

Betreft kapitaallasten investeringen in ICT en huisvesting en inventaris.

3. Overige kosten

De overige kosten bestaan uit de volgende kostensoorten:

• Huisvestingskosten	€	775.100
• ICT	€	1.182.200
• Vervoerskosten (wagenpark)	€	127.800
• Diverse bedrijfskosten (verzekeringen, accountantskosten, abonnementen, drukwerk, kantoorbenodigdheden, communicatiekosten etc.)	€	545.600
Totaal overige kosten	€	2.630.700

4. Additionele werken

In de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met additionele werken. Nieuwe additionele werken worden via een administratieve wijziging geraamd (en gemeld via de Voorjaarsnota, Najaarsnota en Jaarrekening).

5. Onvoorzien

Betreft post voor niet voorziene uitgaven.

De overhead (inclusief de post onvoorzien) van in totaal € 10.303.400 wordt verdeeld op basis van de direct aan de programma's toe te rekenen fte's op begrotingsbasis. Op begrotingsbasis wordt 90,67 fte toegerekend aan het programma T&V en 84,08 fte aan het programma T&H (verhouding 51,89 : 48,11). Dit komt neer op een bedrag van € 5.346.000 voor T&V en een bedrag van € 4.957.400 voor T&H.

3.3.2 Organisatie

De ODH bestaat in 2023 tien jaar en bevindt zich inmiddels in een volgende fase van zijn levenscyclus. De jaren van oprichting en opstart zijn achter de rug. De plannen uit het Bedrijfsplan zijn afgerond en de tweede levensfase volgens de afspraken in het Koersplan 2018-2022 is inmiddels ook afgerond. In 2022 is een nieuw Koersplan tot stand gekomen dat als richtlijn dient voor de organisatie in de volgende vier jaren. De dienst is in die tien jaar een betrouwbare uitvoerder geworden op een veelheid van milieutaken, groene wetgeving en duurzaamheid.

Naast een ontwikkeling in kwantitatief opzicht vindt er ook een kwalitatieve slag plaats. De toenemende digitalisering, complexiteit in de samenleving en ontwikkeling in wet- en regelgeving vragen een permanente investering van de dienst in kwaliteit van mensen en organisatie om al deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden. Zo staat de inrichting van de ODH niet stil. Een continue organisatieontwikkeling (mensen, functies en processen) is noodzakelijk om overeind te blijven in deze tijd. De onderzoeken in 2021 van de commissie van Aartsen naar de robuustheid van het systeem van omgevingsdiensten en van de provincie Zuid-Holland naar de doorontwikkeling daarvan geven de dynamiek van het stelsel weer en benadrukken de uitdagingen waarvoor de dienst zich gesteld ziet. Samenwerking met andere diensten, zowel binnen Zuid-Holland als landelijk in OD NL verband is cruciaal zowel voor de dienst al voor het stelsel.

3.3.3 Personeel

De dienst heeft het streven dé omgevingsautoriteit en natuurlijke samenwerkingspartner in Haaglanden te zijn waarbij de kwaliteit van producten en het niveau van dienstverlening onomstreden is. Een goede kwaliteit van het personeel is hierbij cruciaal. Permanente aandacht voor opleiding en ontwikkeling speelt hierin een centrale rol om blijvend het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen zoals die in punt 3.3.2. zijn omschreven. Tevens is binding aan de organisatie een speerpunt met als doel behoud van opgebouwde kennis en expertise. Dit is nodig vanwege een toegenomen arbeidsmarktmobiliteit en de uitstroom van kennis wegens het bereiken van de AOW-leeftijd. Er is daarom ook in 2023 veel aandacht nodig voor arbeidsmarktcommunicatie en samenwerking met opleidingsinstituten om het personeelsbestand kwantitatief en kwalitatief op sterkte te houden. Tevens is er aandacht voor vitaliteit van de medewerkers en ouderen in het bijzonder. Daarom is in 2022 o.a. ook de regeling 'Generatiepact' verlengd. Via strategische personeelsplanning en kennismanagement worden concrete mogelijkheden ingezet onder andere door scholingsmogelijkheden, seniorenbeleid en stagemogelijkheden.

Doel van de ODH is een dienst te zijn die in staat is doelmatig en doelgericht de huidige en toekomstige VTH- taken uit te voeren en integrale adviezen uit te brengen over ontwikkeling en behoud van een duurzame leefomgeving. Het streven is er op gericht deze kennis binnen de dienst beschikbaar te hebben. Incidenteel gevraagde kennis kan 'van de markt' worden betrokken. De strategische personeelsplanning is daarop afgestemd. Uitgangspunt is een relatief grote harde kern met veel kennis en daaromheen een flexibele schil om incidentele vragen en fluctuaties in de vraag van regulier werk op te kunnen vangen. Er wordt gestreefd naar een maximale flexibele schil van 10% bij T&V waar een groot deel van het werk vraag gestuurd en/of additioneel, dus van tijdelijke aard is. In de rest van de organisatie wordt gestreefd naar een maximale flexibele schil van 5%. Binnen de gestelde kaders is het beleid er op gericht inhuur zoveel mogelijk te beperken. Voor tijdelijke dan wel specialistische inzet zal op grond van bedrijfsmatige overwegingen externe inhuur nodig zijn.

Tabel 6 Formatieoverzicht

Formatie	2023
Formatie per 1-1-2022	221,03
Wijzigingen	
APV Nachtvergunningen Den Haag	0,36
Totaal wijzigingen	0,36
Formatie na wijzigingen per 1-1-2023 *	221,39
Bezetting per 1-3-2022	215,74
Vacatureruimte	5,65

* Van de structurele formatie heeft 174,75 fte betrekking op het primair proces en 46,64 fte op ondersteuning (waaronder management).

3.3.4 Informatisering en automatisering

In het nieuwe Koersplan staat o.a. ook dat de ODH blijvend zal moeten investeren in digitalisering om adequaat te kunnen inspelen op veranderende wet- en regelgeving, technologische ontwikkelingen, informatiebehoeften en marktontwikkelingen. De technologische ontwikkelingen gaan in sneltreinvaart en het ICT-landschap is permanent in ontwikkeling. Het verzamelen, bewerken, opslaan en ter beschikking stellen van informatie is de kern van het bestaansrecht van omgevingsdiensten naar de toekomst. In de afgelopen jaren zijn een aantal cruciale puzzelstukjes gelegd van de zogenaamde grondplaat door de vervanging van de VTH-software die de ruggengraat vormt van de productie van de ODH. Ook is een nieuw Documentmanagementsysteem en een daaraan gekoppeld archief (RMA) ingevoerd. De inrichting van de ICT-architectuur is gericht op de aansluiting op de landelijke systemen in het kader van de komst van de Ow. Hieraan gekoppeld is het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO), wiens komst ervoor zorgt dat op het vlak van informatievoorziening vooralsnog blijvende inspanningen noodzakelijk zijn. Met dit systeem kunnen initiatiefnemers, belanghebbenden en bevoegd gezag de informatie raadplegen die zij nodig hebben bij het gebruik van de Ow. De ODH dient zich in dit kader te richten op twee belangrijke aspecten: (1) het beschikbaar hebben van de juiste informatie (data) op de juiste wijze en op het juiste moment voor de gebruikers en (2) het op de juiste wijze kunnen beschikbaar stellen (ontsluiten) van deze data. De toekomst van digitale gegevensopslag zal daarbij geo-georiënteerd zijn en niet langer meer gericht op de zogenaamde 'inrichtingen' maar op 'activiteiten'.

3.3.5 Informatiebeveiliging

Omdat overheidsorganisaties ook gehackt worden om vervolgens via het betalen van grof (los)geld weer vrijgegeven te worden, hecht de ODH sterk aan een goede informatiebeveiliging. Op basis van het ODH-informatiebeveiligingsbeleid is de organisatie van de informatiebeveiliging opgezet en is er een scala aan maatregelen uitgerold. Er is een security-officer benoemd met deze specifieke taak. Tevens heeft de organisatie de nodige acties uitgevoerd in het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Blijvende aandacht op dit vlak is noodzakelijk mede gezien de technologische ontwikkelingen en de continue veranderingen van de bedreigingen.

3.3.6 Duurzaam inkopen

In paragraaf 4.2 van het door het AB op 29 november 2018 vastgestelde Inkoop- en aanbestedingsbeleid ODH is ten aanzien van duurzaam inkopen opgenomen dat de ODH bij inkopen de milieuaspecten in acht neemt. De ODH streeft naar duurzaam inkopen waarbij onder duurzaam inkopen wordt verstaan 'het meenemen van sociale en milieuaspecten in het inkoopproces'.

Dit komt onder andere tot uitdrukking in het volgende:

- Uitgangspunt is dat inkoopprocessen digitaal worden uitgevoerd, bijv. via TenderNed en e-mail;
- Bij de product- en marktanalyse inventariseert de ODH welke Werken, Leveringen of Diensten op het gebied van duurzaamheid op de markt worden aangeboden;
- Uitgangspunt is dat in 100% van de inkopen waaraan een meervoudig onderhandse, nationale of Europese aanbesteding vooraf gaat in een categorie waarvoor door de Rijksdienst voor Ondernemend

Nederland (RVO) duurzaamheidscriteria zijn ontwikkeld, de minimumeisen uit deze criteriadocumenten worden toegepast in de aanbesteding;

- Per aanbesteding wordt de afweging gemaakt of naast of bovenop de duurzaamheidscriteria (minimumeisen) van de RVO invulling aan duurzaamheid kan worden gegeven: bijvoorbeeld in de vorm van gunningscriteria of geschiktheidseisen;
- De ODH zal de aangeboden duurzame oplossingen monitoren. Op deze wijze wordt een duurzame oplossing ingebed in de eigen organisatie van de ODH en haar werkwijze.

3.3.7 Wet Open Overheid (Woo)

De invoering van de Woo per 1 mei 2022 verplicht de dienst in een paragraaf aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens inzake de invoering van de Woo. Het MT heeft in februari 2022 opdracht gegeven tot het oprichten van een projectgroep die tot doel heeft:

1. de veranderingen en gevolgen van de Woo in beeld te brengen;
2. een plan van aanpak te schrijven voor de implementatie van de Woo op korte termijn;
3. een meerjarenplan op te stellen om de digitale informatiehuishouding op orde te brengen.

Hierin moet verdere invulling van het zaakstelsel (Open Wave) en het archiefsysteem (Alfresco) beschreven worden. Dit kan tevens gevolgen hebben voor het (tijdelijk) vergroten van de personele capaciteit bij de afdeling ICT en de kwaliteitsteams van T&V en T&H. Het koppelen van een softwaresysteem, voor het anonimiseren van documenten, aan het zaakstelsel en/of archiefsysteem strekt hierbij tot de aanbeveling.

3.4 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf dient inzicht te worden gegeven in de realisatie van het beleid ten aanzien van het onderhoud van kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties ten opzichte van de begroting. Het gaat hierbij tevens om het verlangde onderhoudsniveau, de (lange termijn) onderhoudsplanung voor alle belangrijke activa en het voorzieningenbeleid ter zake.

De kapitaalgoederen van de ODH betreffen de inventaris (waaronder b.v. gereedschappen) en ICT. De aanschaf van kapitaalgoederen vindt gefaseerd plaats en er wordt afgeschreven per afzonderlijke component. De afschrijving start in het jaar na aanschaf. In tabel 7 is een overzicht van de materiele vaste activa opgenomen; tabel 8 geeft het verloop van de kapitaallasten weer.

De in tabel 7 opgenomen investeringen en afschrijvingen hebben uitsluitend betrekking op de vervanging van de in het verleden uitgevoerde investeringen in ICT, huisvesting en inventaris. Voor vervangingsinvesteringen in ICT is in totaal € 2.652.400 aan krediet beschikbaar gesteld en voor huisvesting en inventaris € 471.700 (huisvesting € 386.900 en gereedschappen € 84.800).

Tabel 7 Overzicht vaste activa

Omschrijving activa	ICT	Huisvesting	Gereedschappen	Totaal
Krediet	2.652.400	386.900	84.800	3.124.100
Investerings t/m 2021	1.889.640	375.794	84.797	2.350.231
Restantkrediet 1-1-2022	762.760	11.106	3	773.869
Verwachte investeringen 2022	762.760	11.109	0	773.869
Restantkrediet 1-1-2023	0	-3	3	0
Boekwaarde 31-12-2022	1.179.004	191.475	6.622	1.377.101
Investerings 2023	0	0	0	0
Afschrijving 2023	369.891	38.471	6.622	414.984
Boekwaarde 31-12-2023	809.113	153.004	0	962.117
Investerings 2024	0	0	0	0
Afschrijving 2024	255.053	30.357	0	285.410
Boekwaarde 31-12-2024	554.060	122.647	0	676.707
Investerings 2025	0	0	0	0
Afschrijving 2025	235.174	29.056	0	264.230
Boekwaarde 31-12-2025	318.886	93.591	0	412.477
Investerings 2026	0	0	0	0
Afschrijving 2026	166.334	28.186	0	194.520
Boekwaarde 31-12-2026	152.552	65.405	0	217.957

Tabel 8 Overzicht verloop kapitaallasten

Omschrijving activa	2023	2024	2025	2026
Totaal kapitaallasten primitieve begroting	611.300	622.900	634.800	646.800
Afschrijving	414.984	285.410	264.230	194.520
Ruimte voor rente en afschrijving herinvesteringen	196.316	337.490	370.570	452.280

4 Financiële begroting

4.1 Uitgangspunten

4.1.1 Begrotingsbeleid

In verband met de aanscherping van het financieel toezicht is de Gemeentewet in 2013 gewijzigd en is de term 'materieel evenwicht' vervangen door de term 'structureel evenwicht', waarbij tevens de term 'reëel evenwicht' is toegevoegd. Het BBV is ter nadere uitwerking van die wetwijziging aangepast, zodat het Algemeen Bestuur en de financieel toezichthouder in staat zijn om vast te stellen of sprake is van een structureel en reëel evenwicht in de begroting c.q. meerjarenraming.

Van structureel evenwicht is sprake als de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Ter invulling van het begrip reëel evenwicht is in het BBV voorgeschreven dat wordt ingegaan op het realisme van de ramingen en de motivering daarvan (zijn de ramingen volledig, realistisch en haalbaar).

Het structureel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat over blijft moet op termijn positief zijn (de structurele baten zijn dan gelijk of groter dan de structurele lasten). Uit tabel 9 blijkt dat de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026 conform de uitgangspunten in het BBV structureel in evenwicht is.

Tabel 9 Structureel evenwicht

Structureel evenwicht	2023	2024	2025	2026
Resultaat na bestemming	0	0	0	0
Af: incidentele lasten	0	0	0	0
Bij: incidentele baten	0	0	0	0
Af: incidentele toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Bij: incidentele onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Structureel saldo begroting	0	0	0	0
Structureel evenwicht	Ja	Ja	Ja	Ja

4.1.2 Loon- en prijsontwikkeling

Op 27 januari 2022 hebben werkgevers en werknemers ingestemd met het principeakkoord voor een nieuwe cao SGO. De nieuwe cao heeft een looptijd van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2022. De structurele gevolgen van de nieuwe cao zijn in de voorliggende begroting verwerkt. Over de uitkomsten van onderhandelingen over een nieuwe Cao SGO per 1 januari 2023 en de financiële effecten daarvan is in deze begroting nog geen rekening gehouden.

In het kader van het toezicht heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) bij brief van 12 september 2018 (kenmerk 2018-0000735389) aangegeven voor de begrotingen uit te gaan van reële loon- en prijsstijgingen. Dit omdat het gewenst is de loon- en prijsbijstellingen in de meerjarenraming op te nemen omdat deze anders geen reëel beeld geeft van de lasten en baten en ook niet van de benodigde bijdragen van de deelnemers in die jaren.

Tot en met de begroting 2022 is de indexering gebaseerd op hetgeen in het Koersplan 2018-2021 is opgenomen. Voor de loonsom werd tot nu toe de index overheidsconsumptie, beloning werknemers gehanteerd en voor de materiële kosten de prijsindex materiële overheidsconsumptie (imoc).

De werkelijke loonstijgingen blijken echter de afgelopen jaren significant hoger uit te vallen dan de indices waar in de begroting werd van uitgegaan. Zo kwamen de werkelijke loonstijgingen in 2019 uit op 2,6% tegen geraamd 2,4%, in 2020 op 3,2% tegen geraamd 2,9% en in 2021 op 2,38% tegen geraamd 1,3%.

De werkelijke lastenstijging van de materiële lasten blijken in de praktijk ook hoger uit te vallen dan het percentage waar in de begroting vanuit was gegaan. De door de leveranciers gehanteerde indexcijfers gaan in de meeste gevallen uit van het Nationale consumentenprijsindexcijfer (CPI), die hoger is dan het door de ODH op basis van het Koersplan gehanteerde indexcijfer materiële overheidsconsumptie (imoc) van 1,5% zoals dat voor de begroting 2022 is gehanteerd.

Omdat de indices loonvoet sector overheid en het Nationale consumentenprijsindexcijfer een meer reëel beeld geven is voor de begroting 2023 met deze indices rekening gehouden. In de meest recente Macro Economische Verkenning van september 2021 (MEV 2022) wordt voor de indexering van de begroting 2023 uitgegaan van een indexering van respectievelijk 2,3% voor de lonen (index loonvoet sector overheid) en 1,9% voor de materiële lasten (nationale consumentenprijsindexcijfer). Voor de jaren 2024 tot en met 2026 is met dezelfde indexpercentages rekening gehouden.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft als toezichthouder aandacht gevraagd voor de invoering van de Omgevingswet in 2022 en de financiële consequenties daarvan voor de ODH. Deze zijn nog niet meegenomen in de voorliggende begroting.

De indexering van de lonen en materiële lasten op basis van de MEV 2022 laten een lastenstijging zien in 2023 ten opzichte van de vastgestelde begroting 2022 van € 303.000, die als volgt is verdeeld:

1. Indexering loonkosten -1,22% a.g.v. vervallen premie VPL van 3%	€ -251.800
2. Indexering loonkosten 2,30%	€ 469.600
3. Indexering materiële lasten 1,9%	€ 85.200
Totaal	€ 303.000

Op basis van de Wet aanpassing fiscale behandeling VUT- en prepensioenregelingen en introductie levensloopregelingen zijn in 2016 de oude pensioenregelingen FPU (Flexibel Pensioen en Uittreden) van pensioenfonds ABP vervallen. Ter compensatie is het voorwaardelijk pensioen (VP) in het leven geroepen. De daarvoor af te dragen premie VPL vervalt per 1 januari 2023, waardoor de lastenstijging van de loonsom vanaf 2023 structureel 1,22% lager uitvalt.

De materiële lasten (waaronder huisvesting, ICT, vervoer en indirecte kosten) zijn niet of nauwelijks beïnvloedbaar en laten eerder een stijging zien dan een daling van de kosten (de gemiddelde prijsstijging van de materiële lasten komt jaarlijks hoger uit dan de index van 1,9%).

De totale lastenstijging in 2023 ten opzichte van 2022 blijft beperkt tot 2,08% (zie tabel 10). Voor de jaren 2024 t/m 2026 komt het percentage lastenstijging uit op gemiddeld 2,23%.

Tabel 10 Totale lastenstijging in 2023 t.o.v. 2022

Omschrijving	Vastgestelde begroting 2022	Interne wijzigingen	Structurele taakoverdrachten			Basis ontwerp begroting 2023	Doorwerking cao en premies 2023 -1,22%	Loon-index 2,3%	Materiële index 1,9%	Ontwerp begroting 2023	Stijging in %	
			Nachtvergunningen Den Haag	Intrekken index 1,3%	Cao 2,38%							
Personele lasten	20.805.500	-133.600	32.000	-253.100	478.900	20.929.700	-251.800	465.400	0	21.143.300	528.800	2,08
Kapitaallasten	599.800	0	0	0	0	599.800	0	0	11.500	611.300		
Materiële lasten	3.737.000	-50.400	17.000	0	0	3.703.600	0	0	73.700	3.777.300		
Storting in reserve	0	184.000	0	0	0	184.000	0	4.200	0	188.200		
Totaal lasten	25.142.300	0	49.000	-253.100	478.900	25.417.100	-251.800	469.600	85.200	25.720.100		

Met behoud van de kwaliteit en kwantiteit van de dienstverlening wordt geconstateerd dat binnen de exploitatie geen structurele middelen beschikbaar zijn om de lastenstijging op te vangen zodat dekking alleen kan worden gevonden door verhoging van de deelnemersbijdrage.

4.1.3 Output, voor- en nacalculatie

Vanaf 2016 is de begroting kaderstellend voor de te realiseren output, waarbij het werkpakket is opgebouwd uit de te verrichten diensten en producten met bijbehorende productprijzen. Bij besluit van 26 juni 2019 heeft het AB besloten met ingang van 2019 over te gaan tot een systeem van nacalculatie. Afrekening vindt plaats bij jaarrekening op basis van het werkelijk aantal bestede uren en het werkelijk uurtarief en niet op basis van gerealiseerde producten en diensten (output):

1. De verrekening van de geleverde prestaties (werkelijk bestede uren x werkelijk tarief) vindt te allen tijde plaats met de individuele deelnemer. Er is daardoor altijd sprake van een individueel resultaat (werkelijk bestede uren x werkelijk tarief -/- begroot aantal uren x geraamd tarief).
2. Als uitwerking van het Koersplan wordt afgerekend door middel van facturen tussen individuele deelnemer en ODH indien de omzet op basis van nacalculatie (werkelijke bestede uren x werkelijk uurtarief) meer dan 10% afwijkt van de geraamde omzet (begroot aantal uren x geraamd tarief);
3. Indien, op basis van de nacalculatie, de afwijking tussen de werkelijke omzet en de geraamde omzet minder bedraagt dan 10% wordt het bedrag per individuele deelnemer meegenomen naar een volgend dienstjaar via een vordering of schuld op de balans.

Het totaal aantal fte per 1 januari 2023 bedraagt 221,39 fte, waarvan 46,64 fte ondersteuning (inclusief management). Voor het primaire proces is 174,75 fte beschikbaar. Op basis van een productie van 1.390 uur per fte komt dat afgerond neer op 242.900 uur (zie bijlage 6.4 tabel 23).

De daadwerkelijke invulling van de uren en de daarmee te realiseren output vindt plaats via de werkplannen die in het laatste kwartaal van 2022 samen met de deelnemers worden opgesteld. Bijstelling van de deelnemersbijdragen op basis van te realiseren output vindt plaats bij Voorjaarsnota (VJN) en Najaarsnota (NJN). In bijlage 6.4 is, naast het beschikbare werkvolume in uren (tabel 23), een overzicht opgenomen van de tariefopbouw (tabel 24) en de tariefgroepen voor 2023 (tabel 25).

4.2 Overzicht van baten en lasten

De meerjarenbegroting bestaat uit de programma's, de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing vennootschapsbelasting (Vpb) en een bedrag voor onvoorzien. De uitwerking van de begrotingsuitgangspunten zijn hierin verwerkt.

Tabel 11 Overzicht van baten en lasten

Totaal baten en lasten per programma	Realisatie 2021	Primitieve begroting 2022	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenbegroting		
					2024	2025	2026
1 Toetsing en Vergunningverlening	9.236.800	8.073.900	9.616.600	8.190.800	8.377.800	8.568.900	8.764.400
2 Toezicht en Handhaving	6.907.152	7.004.200	7.064.300	7.037.700	7.198.700	7.363.500	7.532.100
Totaal lasten programma's	16.143.952	15.078.100	16.680.900	15.228.500	15.576.500	15.932.400	16.296.500
3 Algemene dekkingsmiddelen	-27.112.897	-25.142.300	-27.352.600	-25.720.100	-26.294.000	-26.880.700	-27.480.400
4 Overhead	10.223.245	10.017.700	10.441.200	10.256.000	10.476.700	10.702.200	10.932.400
5 Heffing Vpb	0	0	0	0	0	0	0
6 Onvoorzien	0	46.500	46.500	47.400	48.300	49.200	50.100
Saldo van baten en lasten	-745.700	0	-184.000	-188.200	-192.500	-196.900	-201.400
7 Mutatie reserves	0	0	184.000	188.200	192.500	196.900	201.400
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserve	0	0	184.000	188.200	192.500	196.900	201.400
Gerealiseerd/Geraamd resultaat	-745.700	0	0	0	0	0	0

Lasten programma's

De programma's zijn direct gerelateerd aan de uitvoerende afdeling met dezelfde benaming. Een toelichting per programma is opgenomen in hoofdstuk 2.2.3 en 2.3.3.

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de deelnemersbijdragen. In tabel 12 is een overzicht van de deelnemersbijdragen over 2023 opgenomen.

Tabel 12 Overzicht deelnemersbijdragen

Deelnemers	Bijdrage begroting 2022	Taakoverdracht nachtvergunningen	Aanpassen indexering loonsom 2022	Bijdrage 2023 voor indexering	Index 2023 1,19%	Bijdrage begroting 2023
Delft	1.384.814	0	12.391	1.397.205	16.628	1.413.833
Den Haag *	6.792.175	49.000	61.342	6.902.517	82.314	6.984.831
Leidschendam-Voorburg	956.122	0	8.552	964.674	11.476	976.150
Midden-Delfland	580.280	0	5.195	585.475	6.971	592.446
Pijnacker-Nootdorp	772.920	0	6.908	779.828	9.270	789.098
Rijswijk	704.156	0	6.297	710.453	8.449	718.902
Wassenaar	359.478	0	3.208	362.686	4.304	366.990
Westland	3.860.620	0	34.604	3.895.224	46.435	3.941.659
Zoetermeer	1.169.381	0	10.447	1.179.828	14.020	1.193.848
Provincie Zuid-Holland	8.562.321	0	76.856	8.639.177	103.133	8.742.310
Totaal	25.142.267	49.000	225.800	25.417.067	303.000	25.720.067

* De afname van producten en diensten door de gemeente Den Haag zal tot een bedrag van € 164.123 in de vorm van minderwerk in mindering worden gebracht op de deelnemersbijdrage 2023.

Overhead

De kosten van de ondersteunende activiteiten worden op het taakveld 'overhead' geregistreerd. De overhead maakt onderdeel uit van de integrale kostprijs en wordt toegerekend op basis van de direct aan de programma's toe te rekenen fte's op begrotingsbasis. Op begrotingsbasis worden 90,67 fte toegerekend aan het programma T&V en 84,08 fte aan het programma T&H (verhouding 51,89 : 48,11).

Vennootschapsbelasting

Met het Bureau Belastingplicht Overheidsondernemingen zijn in 2016 afspraken gemaakt dat indien een omgevingsdienst zijn overheidstaken op basis van wetgeving uitvoert en op alle andere (commerciële) activiteiten geen winst behaalt de omgevingsdienst dan niet Vpb-plichtig is. De ODH belast zijn producten en diensten uitsluitend tegen kostprijs (zonder winstopslag) door aan zijn afnemers. Met inachtneming hiervan is geconcludeerd dat de ODH niet Vpb-plichtig is (en dus geen fiscale administratie hoeft te voeren en geen aangifte hoeft te doen).

Onvoorzien

De post onvoorzien dient op basis van BBV afzonderlijk te worden gepresenteerd.

Mutatie reserves

De ODH is, naast dat zij eigen risicodragers in het kader van de werkloosheidswet (WW), met ingang van 2022 ook eigen risicodragers voor de Ziektewet (ZW) en Wet Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Dit betekent dat de uitkering na het tweede ziektejaar voor rekening van de ODH komt in plaats van het UWV. De ODH is vanaf 1 januari 2022 geen werkgeverspremie Werkhervattingkas (Whk) meer verschuldigd, waardoor de loonsom in totaal € 184.000 structureel lager uitvalt. Om het financieel risico af te dekken is in 2022 een bestemmingsreserve eigen risicodragerschap WW, ZW en WGA ingesteld.

De bestemmingsreserve wordt gevoed door storting van het vrijgevalen premiebedrag in de bestemmingsreserve. Het bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met het percentage loonsomstijging. Voor 2023 gaat het om een bedrag van € 184.000 x 1,023 = € 188.200.

Onttrekking aan de bestemmingsreserve vindt plaats op het moment dat een WW-uitkering, ZW-uitkering of WGA-uitkering is verschuldigd. Het te onttrekken bedrag wordt gestort in een voorziening waaruit de verschuldigde uitkeringen worden gedekt.

Jaarlijks wordt (bij het opstellen van de begroting en/of jaarrekening) op basis van de instroom de hoogte van de bestemmingsreserve beoordeeld en zo nodig bijgesteld.

4.3 Geprognosticeerde balans per ultimo van het jaar

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Vaste activa	1.377.101	962.117	676.707	412.477	217.957
Totaal materiële activa	1.377.101	962.117	676.707	412.477	217.957
Materiële vaste activa	1.377.101	962.117	676.707	412.477	217.957
TOTAAL VASTE ACTIVA	1.377.101	962.117	676.707	412.477	217.957
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.	19.275.483	19.857.353	20.481.617	21.096.065	21.666.132
Vorderingen openbare lichamen	15.560.661	15.907.870	16.262.824	16.625.642	16.996.689
Overige vorderingen	308.100	308.100	308.100	308.100	308.100
Rekening courant schatkistbankieren	3.405.722	3.640.383	3.909.693	4.161.323	4.360.343
Rekening courant Simplified Card	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Liquide middelen	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Banksaldi	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Overlopende activa	664.300	664.300	664.300	664.300	664.300
Vooruitbetaalde bedragen	516.800	516.800	516.800	516.800	516.800
Overige overlopende activa	147.500	147.500	147.500	147.500	147.500
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	19.949.783	20.531.653	21.155.917	21.770.365	22.340.432
TOTAAL ACTIVA	21.326.884	21.493.770	21.832.624	22.182.842	22.558.389
Eigen vermogen	1.441.085	1.445.285	1.449.585	1.453.985	1.458.485
Algemene reserve	1.257.085	1.257.085	1.257.085	1.257.085	1.257.085
- opgebouwd weerstandsvermogen	1.257.085	1.257.085	1.257.085	1.257.085	1.257.085
- saldo boekjaar	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	184.000	188.200	192.500	196.900	201.400
Bestemmingsreserve WW, ZW en WGA	184.000	188.200	192.500	196.900	201.400
Voorzieningen	157.906	137.506	117.106	100.106	100.106
Voorz. werkloosheidsuitkeringen	157.906	137.506	117.106	100.106	100.106
TOTAAL VASTE PASSIVA	1.598.991	1.582.791	1.566.691	1.554.091	1.558.591
Netto-vloTTende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	4.236.711	4.296.970	4.358.574	4.421.542	4.485.939
Crediteuren	113.400	113.400	113.400	113.400	113.400
Af te dragen BTW	2.700.611	2.760.870	2.822.474	2.885.442	2.949.839
Af te dragen loonheffing en soc. premies	1.422.700	1.422.700	1.422.700	1.422.700	1.422.700
Overlopende passiva	15.491.182	15.614.009	15.907.359	16.207.209	16.513.859
Vooruit gefactureerde deelnemersbijdragen	12.860.050	13.147.000	13.440.350	13.740.200	14.046.850
Vooruit gefactureerde dwangsommen	363.100	363.100	363.100	363.100	363.100
Nog te verrekenen saldo nacalculatie	1.018.932	854.809	854.809	854.809	854.809
Overige overlopende passiva	1.249.100	1.249.100	1.249.100	1.249.100	1.249.100
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	19.727.893	19.910.979	20.265.933	20.628.751	20.999.798
TOTAAL PASSIVA	21.326.884	21.493.770	21.832.624	22.182.842	22.558.389

5 Besluit Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur van de Omgevingsdienst Haaglanden;

Gelezen het voorstel van de Dagelijks Bestuur van 6 april 2022;

Gelet op artikel 24 van de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden;

BESLUIT:

1. De begroting 2023 vast te stellen;
2. De meerjarenbegroting van de jaren 2024 – 2026 voor kennisgeving aan te nemen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur op 6 juli 2022.

De secretaris,

De voorzitter,

Mr. Chr. van der Kamp

Ing. Drs. R.C. Paalvast

6 Bijlagen

6.1 Exploitatiebegroting

Tabel 13 Exploitatiebegroting

Kostensoort	Realisatie 2021	Primitieve begroting 2022	Gewijzigde begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenbegroting		
					2024	2025	2026
1 Personeel	22.844.452	21.323.000	22.220.400	21.670.500	22.166.300	22.674.000	23.193.400
2 Kapitaallasten	670.827	599.800	599.800	611.300	622.900	634.800	646.800
3 Overige kosten	2.532.357	3.173.000	3.463.900	3.202.700	3.264.000	3.325.800	3.388.700
4 Additionele werken	319.561	0	838.000	0	0	0	0
5 Onvoorzien	0	46.500	46.500	47.400	48.300	49.200	50.100
Totaal lasten	26.367.197	25.142.300	27.168.600	25.531.900	26.101.500	26.683.800	27.279.000
6 Bijdragen deelnemers	-26.793.336	-25.142.300	-27.352.600	-25.720.100	-26.294.000	-26.880.700	-27.480.400
7 Additionele werken	-319.561	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	-27.112.897	-25.142.300	-27.352.600	-25.720.100	-26.294.000	-26.880.700	-27.480.400
Geraamd totaal van baten en lasten	-745.700	0	-184.000	-188.200	-192.500	-196.900	-201.400
8 Mutatie reserves							
Storting	0	0	184.000	188.200	192.500	196.900	201.400
Onttrekking	0	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	0	0	184.000	188.200	192.500	196.900	201.400
Gerealiseerd/Geraamd resultaat	-745.700	0	0	0	0	0	0

Lasten

- Personeel

De post personeel bestaat uit de salariskosten van het eigen personeel, de inhuur van derden (inclusief inhuur derden en inkoop diensten ICT waaronder de Servicedesk), opleidingskosten en algemene personeelskosten.

Op 27 januari 2022 hebben werkgevers en werknemers ingestemd met het principeakkoord voor een nieuwe cao SGO. De nieuwe cao heeft een looptijd van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2022. De structurele gevolgen van de nieuwe cao zijn in de voorliggende begroting verwerkt. Over de uitkomsten van onderhandelingen over een nieuwe Cao SGO per 1 januari 2023 en de financiële effecten daarvan is in deze begroting nog geen rekening gehouden

De opleidingskosten bedragen conform afspraak 2,3% van de salariskosten. De algemene personeelskosten bestaan uit o.a. de kosten voor woon-werkverkeer, overwerk, wacht dienstvergoedingen, kosten BHV, kosten arbodienst, kosten personeelsvereniging en kosten ondernemingsraad.

• Salariskosten, inhuur en inkoop diensten	€ 20.667.900
• Opleidingskosten: 2,3% van € 20.667.900	€ 475.400
• Algemene personeelskosten	€ 527.200
Totaal personeel	€ 21.670.500
• Kapitaallasten	

Voor de kapitaallasten van de investeringen wordt uitgegaan van een structureel bedrag van € 611.300. Daarbij is er van uitgegaan dat de in het verleden gedane investeringen na afloop van de afschrijvingstermijn voor een gelijk bedrag worden geherinvesteerd.

- Overige kosten

De overige kosten bestaan uit huisvestingskosten, kosten van ICT, kosten wagenpark en diverse bedrijfskosten (kosten van dienstreizen, accountantskosten, kosten van verzekeringen, werkkleding en – schoeisel, abonnementen en kantoorbehoeften, representatie, kosten van onderzoek, kosten van bezwaar- en beroep etc.).

• Huisvestingskosten	€	775.100
• ICT	€	1.182.200
• Vervoerskosten (wagenpark)	€	127.800
• Diverse bedrijfskosten (verzekeringen, accountantskosten, abonnementen, kosten van onderzoek, kosten van bezwaar- en beroep etc.)	€	1.117.600
Totaal overige kosten	€	3.202.700

- Additionele projecten

In de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met additionele werken. Nieuwe additionele werken worden via een administratieve wijziging geraamd (en gemeld via Voorjaarsnota, Najaarsnota en Jaarrekening).

- Onvoorzien

Deze post is opgenomen omdat het goed wordt geacht dat de dienst een klein werkkapitaal heeft om naar eigen inzicht kleine investeringen te doen en niet voor elk bedrag alle deelnemers langs hoeft.

Baten

- Algemene dekkingsmiddelen

In tabel 12 is een overzicht opgenomen van de bijdragen per deelnemer over 2023. De bedragen per deelnemer zijn gebaseerd op de bijdragen 2022 verhoogd met aanvullende bijdrage gemeente Den Haag voor nachtvergunningen van € 49.000 en de indexatie op grond van de in de MEV 2022 (september 2021) opgenomen indices voor loon- en prijsstijgingen.

- Additionele projecten

In de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met additionele werken. Nieuwe additionele werken worden via een administratieve wijziging geraamd (en gemeld via de Voorjaarsnota, Najaarsnota en Jaarrekening).

Mutatie reserves

- Mutaties reserves

De ODH is, naast dat zij eigen risicodragers in het kader van de werkloosheidswet (WW), met ingang van 2022 ook eigen risicodragers voor de Ziektewet (ZW) en Wet Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Dit betekent dat de uitkering na het tweede ziektejaar voor rekening van de ODH komt in plaats van het UWV. De ODH is vanaf 1 januari 2022 geen werkgeverspremie Werkhervattingkas (Whk) meer verschuldigd, waardoor de loonsom in totaal € 184.000 structureel lager uitvalt. Om het financieel risico af te dekken is in 2022 een bestemmingsreserve uitkeringen WW, ZW en WGA ingesteld (zie voorts toelichting onder 4.2).

De bestemmingsreserve wordt gevoed door storting van het vrijgevalen premiebedrag in de bestemmingsreserve. Het bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met het percentage loonsomstijging. Voor 2023 gaat het om een bedrag van € 184.000 x 1,023 = € 188.200.

Tabel 14 Overzicht reserves en voorzieningen

Reserves en voorzieningen	Algemene reserve	Bestemmings-reserve WW, ZW en WGA	Voorziening werkloosheids- uitkeringen *	Totaal
Stand 1-1-2023	1.257.085	184.000	157.906	1.414.991
Storting 2023	0	188.200	0	0
Onttrekking 2023	0	0	20.400	20.400
Stand 1-1-2024	1.257.085	372.200	137.506	1.394.591
Storting 2024	0	192.500	0	0
Onttrekking 2024	0	0	20.400	20.400
Stand 1-1-2025	1.257.085	564.700	117.106	1.374.191
Storting 2025	0	196.900	0	0
Onttrekking 2025	0	0	17.000	17.000
Stand 1-1-2026	1.257.085	761.600	100.106	1.357.191
Storting 2026	0	201.400	0	0
Onttrekking 2026	0	0	0	0
Stand 1-1-2027	1.257.085	963.000	100.106	1.357.191

* In 2021 is de voorziening werkloosheidsuitkering met € 73.000 naar beneden bijgesteld doordat aan één van de voormalige medewerkers met terugwerkende kracht vanaf november 2020 een WGA-uitkering is toegekend. In 2022 vindt een herbeoordeling plaats. Indien de WGA-uitkering wordt omgezet in een duurzame uitkering dan valt het restantsaldo vrij.

6.2 Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

In de gewijzigde BBV is opgenomen dat in de begroting een overzicht moet worden opgenomen van de geraamde baten en lasten per taakveld. In tabel 15 is dit overzicht weergegeven.

Voorts zijn in tabel 16 de beleidsindicatoren weergegeven van het taakveld bestuur en ondersteuning. Voor de inwoneraantallen is uitgegaan van de geprognosticeerde aantallen per 1-1-2023 (bron: Gemeentefondsgegevens).

Voor het taakveld volksgezondheid en milieu zijn vooralsnog geen beleidsindicatoren opgenomen.

Het hanteren van streefcijfers voor activiteiten van de ODH, waarbij er interactie is met partijen uit de samenleving, heeft weinig waarde omdat juist overleg en het trachten van het bereiken van consensus van groter belang kunnen zijn dan een streefgetal voor bijvoorbeeld tijdsbesteding. De ODH kan in het geval van wettelijke normen wanneer sprake is van bijvoorbeeld incomplete aanvragen of te laat verkregen externe adviezen, 'op tijd' weigeren. Echter bevoegde gezagen geven aan soms de voorkeur te geven aan een zorgvuldig proces boven het halen van een tijdslimiet.

Uit bovenstaande aspecten moge blijken dat naast een kwantitatieve kant ook de kwaliteit van het proces naar de maatschappij aandacht verdient. De aandacht die ook onze opdrachtgevers hiervoor vragen spreekt boekdelen. Het spreekt voor zich dat het halen van termijnen uitgangspunt blijft.

Tabel 15 Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Overzicht van baten en lasten per taakveld		2023			2024			2025			2026		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.4	Overhead	10.256.000	0	10.256.000	10.476.700	0	10.476.700	10.702.200	0	10.702.200	10.932.400	0	10.932.400
0.8	Overige baten en lasten	47.400	-25.720.100	-25.672.700	48.300	-26.294.000	-26.245.700	49.200	-26.880.700	-26.831.500	50.100	-27.480.400	-27.430.300
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.10	Mutaties reserves	188.200	0	188.200	192.500	0	192.500	196.900	0	196.900	201.400	0	201.400
	Bestuur en ondersteuning	10.491.600	-25.720.100	-15.228.500	10.717.500	-26.294.000	-15.576.500	10.948.300	-26.880.700	-15.932.400	11.183.900	-27.480.400	-16.296.500
7.4	Milieubeheer	15.228.500	0	15.228.500	15.576.500	0	15.576.500	15.932.400	0	15.932.400	16.296.500	0	16.296.500
	Volksgezondheid en milieu	15.228.500	0	15.228.500	15.576.500	0	15.576.500	15.932.400	0	15.932.400	16.296.500	0	16.296.500
	Totaal	25.720.100	-25.720.100	0	26.294.000	-26.294.000	0	26.880.700	-26.880.700	0	27.480.400	-27.480.400	0

Tabel 16 Beleidsindicatoren bestuur en ondersteuning

Naam indicator	Eenheid	Bron	Begroting 2022			Begroting 2023		
			Fte/kosten	Inwoners/kosten	Kosten per eenheid	Fte/kosten	Inwoners/kosten	Kosten per eenheid
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	FWW	221,03	1.134.900	0,19	221,39	1.133.500	0,20
Bezetting (1-3-2022)	Fte per 1.000 inwoners	FWW	208,45	1.134.900	0,18	215,74	1.133.500	0,19
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen bron	7.992.200	1.134.900	7,04	8.462.600	1.133.500	7,47
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen bron	627.600	19.885.400	3,16	643.400	20.153.800	3,19
Overhead	% van totale lasten	Eigen bron	10.064.200	25.142.300	40,03	10.303.400	25.531.900	40,36

Onder apparaatskosten wordt verstaan alle noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Dat zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie.

Onder externe inhuur wordt verstaan het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. Tot de externe inhuur behoren niet producten of diensten die compleet in de markt zijn gezet, waarbij de opdrachtgever niet op de specifieke inzet kan sturen (zoals technisch beheer ICT).

Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De overhead bestaat dus naast de loonkosten van de zogenaamde PIOFACH-functies uit ICT-kosten, huisvestingskosten, kosten wagenpark, kosten van onderzoek, kosten van bezwaar- en beroep etc., kapitaallasten en personele kosten die niet rechtstreeks zijn toe de delen aan de taakvelden in het primaire proces.

6.3 BBV-informatie

Tabel 17 Vertegenwoordiging bestuur

Artikel 15, lid 2 a	Algemeen Bestuur			Dagelijks Bestuur
	Aantal leden	Stemverdeling	Stemverhouding	
	A	B	A x B	
Delft	1	16	16	0
Den Haag	2	27	54	1
Leidschendam-Voorburg	1	4	4	0
Midden-Delfland	1	4	4	0
Pijnacker-Nootdorp	1	8	8	1
Rijswijk	1	8	8	0
Wassenaar	1	4	4	0
Westland	2	14	28	1
Zoetermeer	1	16	16	1
Provincie Zuid-Holland	2	29	58	1
Totaal	13	130	200	5

Tabel 18 Bekostiging

Artikel 15, lid 2 b	Bekostiging	
	Begin	Eind
Delft	1.413.833	1.413.833
Den Haag	6.984.831	6.984.831
Leidschendam-Voorburg	976.150	976.150
Midden-Delfland	592.446	592.446
Pijnacker-Nootdorp	789.098	789.098
Rijswijk	718.902	718.902
Wassenaar	366.990	366.990
Westland	3.941.659	3.941.659
Zoetermeer	1.193.848	1.193.848
Provincie Zuid-Holland	8.742.310	8.742.310
Totaal	25.720.067	25.720.067

Tabel 19 Omvang vermogen, financieel resultaat en risico's

Artikel 15, lid 2 c t/m e	Omvang	
	Begin	Eind
Eigen vermogen	1.257.085	1.257.085
Vreemd vermogen	0	0
Verwachte omvang financiële resultaat	0	0
Risico's	1.314.200	1.314.200

Tabel 20 Netto schuldquote

Netto schuldquote	Verloop van de kengetallen				
	Realisatie 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
A. Totaal van de vaste schulden	0	0	0	0	0
B. Totaal van de netto vlottende schulden	3.872.203	4.296.970	4.358.574	4.421.542	4.485.939
C. Totaal van de overlopende passiva	15.489.427	15.614.009	15.907.359	16.207.209	16.513.859
D. Totaal financiële activa met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	0	0	0
E. Totaal uitbetalingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	17.411.045	19.850.264	20.474.528	21.088.976	21.659.043
F. Totaal van alle liquide middelen	2.343.218	10.000	10.000	10.000	10.000
G. Totaal van de overlopende activa	664.292	664.300	664.300	664.300	664.300
H. Totaal saldo van de baten, exclusief mutaties reserves	27.112.897	25.720.100	26.294.000	26.880.700	27.480.400
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H	-3,9%	-2,4%	-3,4%	-4,2%	-4,9%

Tabel 21 Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio	Verloop van de kengetallen				
	Realisatie 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
A. Eigen vermogen	1.817.085	1.445.285	1.449.585	1.453.985	1.458.485
B. Totaal alle passiva	21.357.021	21.493.770	21.832.624	22.182.842	22.558.389
Solvabiliteitsratio (A/B)	8,5%	6,7%	6,6%	6,6%	6,5%

Tabel 22 Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte	Verloop van de kengetallen				
	Realisatie 2021	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal lasten programma's	26.367.197	25.531.900	26.101.500	26.683.800	27.279.000
Totaal incidentele lasten programma's	3.317.788	0	0	0	0
A. Structurele lasten	23.049.409	25.531.900	26.101.500	26.683.800	27.279.000
Totaal baten programma's	27.112.897	25.720.100	26.294.000	26.880.700	27.480.400
Totaal incidentele baten programma's	3.472.536	0	0	0	0
B. Structurele baten	23.640.361	25.720.100	26.294.000	26.880.700	27.480.400
C. Totaal structurele toevoegingen aan reserves	0	188.200	192.500	196.900	201.400
D. Totaal structurele onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0
E. Het totaal van de baten exclusief mutaties reserves	27.112.897	25.720.100	26.294.000	26.880.700	27.480.400
Structurele exploitatieruimte (B-A)+(D-C)/E	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

6.4 Werkvolume in uren en tariefgroepen 2023

Tabel 23 Beschikbare werkvolume 2023 in uren

Deelnemers	Uren 2023	Bijdrage 2023
Delft	13.593	1.413.833
Den Haag	68.757	6.984.831
Leidschendam-Voorburg	9.372	976.150
Midden-Delfland	5.749	592.446
Pijnacker-Nootdorp	7.572	789.098
Rijswijk	6.942	718.902
Wassenaar	3.543	366.990
Westland	38.167	3.941.659
Zoetermeer	11.501	1.193.848
Provincie Zuid-Holland	77.711	8.742.310
Totaal	242.907	25.720.067
Deelnemers	Uren 2023	Bijdrage 2023
Aantal uren werkplan T&V	126.034	13.494.709
Aantal uren werkplan T&H	116.873	12.225.358
Totaal	242.907	25.720.067

Tabel 24 Tariefopbouw 2023

Tariefopbouw 2023	Begroting 2023	Per uur	%
Loonsom primair	16.352.800	67,32	63,58
Algemene personeelskosten	77.900	0,32	0,30
Diverse bedrijfskosten	98.600	0,41	0,38
Materiële productiekosten	473.400	1,95	1,84
Totaal directe kosten	17.002.700	70,00	66,11
Loonsom ondersteuning incl. technisch beheer ICT	4.236.100	17,44	16,47
Opleidingskosten	475.400	1,96	1,85
Algemene personeelskosten	528.300	2,17	2,05
Kapitaallasten	611.300	2,52	2,38
Huisvestingskosten	775.100	3,19	3,01
ICT	1.182.200	4,87	4,60
Vervoerskosten	127.800	0,52	0,50
Diverse bedrijfskosten	545.600	2,25	2,12
Onvoorzien	47.400	0,19	0,18
Totaal overhead	8.529.200	35,11	33,16
Mutaties reserves			
Storting in bestemmingsreserve	188.200	0,77	0,73
Totaal	25.720.100	105,88	100,00

De gemiddelde directe kosten bedragen in 2023 per uur € 70,00 (in 2022 € 69,04) en de overhead € 35,11 per uur (in 2022 € 34,53). De bijdrage t.b.v. de voeding van de bestemmingsreserve eigen risicodragerschap WW, ZW en WGA bedraagt € 0,77 per uur. De directe kosten worden toegerekend aan de producten op basis van 6 tariefgroepen. De verdeling is weergegeven in tabel 25.

Tabel 25 Tariefgroepen 2023

Tariefgroepen	Directe kosten	Overhead	Reservering	Totaal	Tarief afgerond 2023
1	50,11	35,11	0,77	85,99	86,00
2	58,17	35,11	0,77	94,04	94,00
3	65,57	35,11	0,77	101,45	101,00
4	72,79	35,11	0,77	108,67	109,00
5	83,73	35,11	0,77	119,60	120,00
6	95,11	35,11	0,77	130,99	131,00

Begrippen- en afkortingenlijst

AB	Algemeen Bestuur
AOW	Algemene Ouderdomswet
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
BBV	Besluit begroting en verantwoording
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Cao SGO	Collectieve arbeidsovereenkomst Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties
DSO	Digitale Stelsel Omgevingswet
EMU	Economische en Monetaire Unie
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
FWW	Financiële-verhoudingswet
Fte	Fulltime-equivalent
GGD	Gemeentelijke of gemeenschappelijke gezondheidsdienst
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
MER	Milieueffectrapportage
MEV	Macro Economische Verkenning
NJN	Najaarsnota
ODH	Omgevingsdienst Haaglanden
Ow	Omgevingswet
PIOFACH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Administratieve organisatie, Communicatie en Huisvesting
RO	Ruimtelijke Ordening
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
T&H	Toezicht & Handhaving
T&V	Toetsing & Vergunningverlening
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VJN	Voorjaarsnota
Vpb	Vennootschapsbelasting
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WGA	Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten
Whk	Werkhervattingskas
WKO	Warmte- en koudeopslag
Wm	Wet milieubeheer
ZW	Ziektewet